Čtvrtek 17. září 2020

P9_TA(2020)0232

Situace v Rusku a otrávení Alexeje Navalného

Usnesení Evropského parlamentu ze dne 17. září 2020 o situaci v Rusku a otrávení Alexeje Navalného (2020/2777(RSP))

(2021/C 385/13)

Evropský parlament,

— s ohledem na svá předchozí usnesení o Rusku,

— s ohledem na Úmluvu o ochraně lidských práv a základních svobod,

— s ohledem na ústavu Ruské federace, zejména na její kapitolu 2, konkrétně článek 29 o ochraně svobody slova, a na mezinárodní závazky v oblasti lidských práv, které se Rusko jakožto člen Rady Evropy, Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě (OBSE) a OSN zavázalo dodržovat,

— s ohledem na prohlášení vysokého představitele Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku o otrávení Alexeje Navalného, které jménem EU učinil dne 3. září 2020,

— s ohledem na prohlášení místopředsedy Komise, vysokého představitele Unie pro zahraniční věci a bezpečnostní politiku ze dne 24. srpna a 2. září 2020 o otrávení Alexeje Navalného,

— s ohledem na prohlášení vysoké komisařky OSN pro lidská práva Michelle Bacheletové ze dne 8. září 2020, která vyzvala k nezávislému vyšetření otrávení Alexeje Navalného,

— s ohledem na prohlášení ministrů zahraničních věcí zemí G7 ze dne 8. září 2020 o otrávení Alexeje Navalného,

— s ohledem na Úmluvu o zákazu vývoje, výroby, hromadění zásob a používání chemických zbraní a o jejich zničení (Úmluva o chemických zbraních), která zakazuje využívání, vývoj, výrobu, hromadění zásob a přepravu chemických zbraní,

— s ohledem na jednomyslné přijetí rozhodnutí C-24/DEC.4 a C-24/DEC.5 na 24. zasedání konference smluvních stran Úmluvy o chemických zbraních dne 27. listopadu 2019, kterým se nervově paralytické látky typu organofosfát Novičok zařazují do seznamu 1 přílohy této úmluvy věnované zakázaným chemickým látkám, a s ohledem na vstup těchto rozhodnutí v platnost dne 7. června 2020,

— s ohledem na prohlášení berlínské nemocnice Charité ze dne 24. srpna 2020, která uvedla, že se Alexej Navalnyj stal obětí otravy chemickou nervově paralytickou látkou,

— s ohledem na prohlášení německé spolkové vlády ze dne 2. září 2020, která naléhavě vyzvala ruskou vládu, aby v souvislosti s dotyčným incidentem učinila prohlášení, a útok velmi ostře odsoudila,

— s ohledem na prohlášení generálního ředitele Organizace pro zákaz chemických zbraní (OPCW) ze dne 3. září 2020 o údajném použití chemických zbraní proti Alexeji Navalnému, v němž zdůraznil, že „podle Úmluvy o chemických zbraních je každé otrávení jednotlivce za použití nervově paralytické látky považováno za použití chemických zbraní“,

— s ohledem na článek 5 Všeobecné deklarace lidských práv a článek 7 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech, jichž je Ruská federace smluvní stranou a v nichž se stanoví, že nikdo nesmí být mučen nebo podrobován krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestu,

— s ohledem na Deklaraci o právu a povinnosti jednotlivců, skupin a společenských orgánů prosazovat a chránit všeobecně uznávaná lidská práva a základní svobody, přijatou Valným shromážděním OSN dne 9. prosince 1998,

— s ohledem na čl. 132 odst. 2 a 4 jednacího řádu,

A. vzhledem k tomu, že Alexej Navalnyj, vedoucí ruský opoziční politik, právník, blogger a protikorupční aktivista, odhalil řadu korupčních afér, do nichž byly zapojeny obchodní společnosti a ruští politici, vedl několik veřejných protestů v celém Rusku a stal se jedním z mála efektivních vůdců ruské opozice; vzhledem k tomu, že byl již dříve zatčen, vězněn a odsouzen ve snaze o ukončení jeho politické a veřejné činnosti; vzhledem k tomu, že Evropský soud pro lidská práva prohlásil řadu těchto postupů za protiprávní a v rozporu se zásadou spravedlivého procesu; vzhledem k tomu, že Alexej Navalnyj byl v roce 2017 fyzicky napaden medicínským dezinfekčním prostředkem, v důsledku čehož téměř oslepl, a během svého zatčení v roce 2019 údajně otráven; vzhledem k tomu, že ani v jednom z těchto případů nebyli viníci postaveni před soud;

B. vzhledem k tomu, že Alexej Navalnyj upadl podle dostupných informací dne 20. srpna 2020 na palubě ruského domácího letu do komatu, byl přepraven do nemocnice v ruském městě Omsk a na žádost své rodiny je od 22. srpna 2020 v lékařské péči v berlínské nemocnici Charité;

C. vzhledem k tomu, že k pokusu o vraždu Alexeje Navalného došlo před místními a regionálními volbami, které se v Rusku konaly dne 13. září 2020, kdy se on a jeho tým aktivně podíleli na zavedení strategie „inteligentního hlasování" s cílem porazit kandidáty Putinova režimu; vzhledem k tomu, že v souvislosti s tím vyvstávají závažné pochybnosti, pokud jde o stav demokracie, základních svobod a lidských práv v zemi;

D. vzhledem k tomu, že krátce před pokusem o otavu byl Alexej Navalnyj v Novosibirsku a Tomsku, kde vyšetřoval případy korupce mezi místními guvernéry; vzhledem k tomu, že svou antikorupční činností v dotyčných oblastech zvýšil Alexej Navalnyj informovanost místních občanů o těchto případech, a přispěl tak k tomu, že k regionálním volbám přišlo více lidí a zmobilizovala se opozice; vzhledem k tomu, že Alexej Navalnyj vytvořil systém 40 regionálních kanceláří rozmístěných v celé zemi, které neustále kontrolují místní orgány, ale které jsou rovněž vystaveny zastrašování a pronásledování ze strany ruských orgánů;

E. vzhledem k tomu, že Alexej Navalnyj vyjádřil silnou podporu demonstrantům v Chabarovsku a Bělorusku a změny v Bělorusku vnímal jako inspiraci pro ruský lid;

F. vzhledem k tomu, že politické vraždy a otravy představují v Rusku systémový nástroj, který režim záměrně používá proti opozici; vzhledem k tomu, že tuto situaci ještě zhoršuje neochota veřejných orgánů důkladně vyšetřit politicky motivované vraždy a pokusy o vraždu Anny Politkovské, Borise Němcova, Sergeje Protazanova, Vladimira Kary-Murzy a dalších; vzhledem k tomu, že zástupci opozice jsou systematicky vystavováni slovním útokům, kampaním ad hominem namířeným proti nim a dehumanizaci ze strany vlády či provládních sdělovacích prostředků;

G. vzhledem k tomu, že výše uvedený nedávný pokus o vraždu je pouze nejnovějším příkladem závažného zhoršování situace v oblasti ochrany lidských práv a dodržování společně dohodnutých demokratických zásad a právního státu v Ruské federaci;

H. vzhledem k tomu, že pokračující represe nesouhlasu se společenským uspořádáním je podporována v důsledku beztrestnosti policie a bezpečnostních složek, jakož i neochoty soudů stíhat skutečné pachatele těchto zločinů, které nejenže zůstávají nepotrestány, nýbrž jsou Kremlem dokonce odměňovány;

I. vzhledem k tomu, že podle známé ruské organizace hájící lidská práva Memoriál je v Ruské federaci více než 300 politických a náboženských vězňů; vzhledem k tomu, že EU vyjadřuje svou solidaritu se všemi ruskými disidenty a lidmi, kteří navzdory ohrožení své bezpečnosti i života a přes nátlak Kremlu a ruských orgánů nadále bojují za svobodu, lidská práva a demokracii;

J. vzhledem k tomu, že politicky motivované vraždy a pokusy o vraždu spáchané ruskou tajnou službou mají přímý dopad na vnitřní bezpečnost EU;

Čtvrtek 17. září 2020

K. vzhledem k tomu, že berlínská nemocnice Charité – Universitätsmedizin došla k závěru, že Alexej Navalnyj byl otráven nervově paralytickou látkou typu „Novičok“, což je vojenská nervově paralytická látka vyvinutá Sovětským svazem a Ruskou federací; vzhledem k tomu, že toto zjištění potvrdila specializovaná laboratoř německých ozbrojených sil a několik dalších nezávislých laboratoří; vzhledem k tomu, že nervově paralytická látka typu Novičok byla na území EU nedávno použita v březnu 2018 při útoku na bývalého ruského agenta zpravodajské služby Sergeje Skripala a jeho dceru Julii Skripalovou v Salisbury ve Spojeném království, což se stalo rovněž příčinou náhodné smrti obyvatele Amesbury Dawna Sturgesse;

L. vzhledem k tomu, že ruští lékaři byli první, kdo Alexeje Navalného léčili z důvodu otravy, a později tvrdili, že v jeho těle žádné stopy jedu nebyly, a pokusili se zabránit jeho přepravě ze země, a vzhledem k tomu, že ruské orgány popírají jakoukoli spojitost s tímto incidentem;

M. vzhledem k tomu, že nervově paralytickou látku Novičok mají jako nástroj k dispozici pouze vojenské struktury a tajné služby v Rusku, pro něž byl vyvinut; vzhledem k tomu, že takovéto látky podléhají ruským právním předpisům; vzhledem k tomu, že nervově paralytická látka Novičok je chemickou zbraní, kterou lze vyrobit pouze ve státních vojenských laboratořích, a není možné, aby ji získaly soukromé osoby; pokud by však k tomu došlo, představovalo by to porušení mezinárodních právních závazků Ruska;

N. vzhledem k tomu, že Rada vyzvala ruské orgány, aby pokus o vraždu Alexeje Navalného důkladně vyšetřily, vybídla ke společné mezinárodní reakci a vyhradila si právo učinit odpovídající kroky, včetně omezujících opatření;

O. vzhledem k tomu, že podle Úmluvy o chemických zbraních se otrava jednotlivce použitím nervově paralytické látky považuje za použití chemické zbraně a použití chemických zbraní ze strany kohokoli a za jakýchkoli okolností představuje závažné porušení mezinárodního práva a mezinárodních norem v oblasti lidských práv; vzhledem k tomu, že po jednomyslném přijetí dvou návrhů ve smyslu výše uvedených informací, z nichž jeden předložila Ruská federace, byl Novičok zařazen na seznam regulovaných látek Úmluvy o chemických zbraních, a proto podléhá nejpřísnějším pokynům ohledně kontroly podle této úmluvy;

P. vzhledem k tomu, že v ústavě Ruské federace je zakotveno právo na svobodu projevu, sdružování a pokojného shromažďování;

Q. vzhledem k tomu, že ruské státem kontrolované informační zdroje se pokoušejí popřít odpovědnost ruských orgánů při pokusu o vraždu Alexeje Navalného tím, že šíří dezinformace a odvrací pozornost od trvalého porušování demokracie, právního státu, základních svobod a lidských práv v Ruské federaci;

R. vzhledem k tomu, že dne 13. září 2020 byl po regionálních volbách v Rusku předložen rekordní počet stížností na falšování výsledků; vzhledem k tomu, že ve městech, v nichž byl Alexej Navalnyj přítomen, než se ho pokusili otrávit (Novosibirsk a Tomsk), se jeho inteligentní volební systém osvědčil jako účinný a pomohl porazit Putinovy kandidáty;

S. vzhledem k tomu, že Evropský parlament oficiálně dospěl k závěru, že Rusko již nemůže být považováno za „strategického partnera“, a to i s ohledem na jeho antagonistickou zahraniční politiku, včetně vojenských zásahů a nezákonné okupace ve třetích zemích;

1. důrazně odsuzuje pokus o vraždu Alexeje Navalného a vyjadřuje nesmírné znepokojení v důsledku opakovaného používání chemických nervově paralytických látek proti ruským občanům;

2. připomíná, že použití chemických zbraní za jakýchkoli okolností představuje podle mezinárodního práva zavrženíhodný trestný čin, zejména podle Úmluvy o chemických zbraních;

3. zdůrazňuje, že systematickým cílem pokusu o vraždu Alexeje Navalného bylo umlčet jej a další osoby vyjadřující nesouhlas a odradit je od dalšího odhalování závažné korupce v rámci režimu a celkově zastrašit politickou opozici v zemi, a zejména tak ovlivnit komunální a regionální volby v Rusku, které se konaly ve dnech 11.–13. září 2020;

4. připomíná, že případ Alexeje Navalného je součástí rozsáhlejší ruské politiky, která se soustředí na represivní vnitřní politiky a agresivní činnosti po celém světě, šíření nestability a chaosu, a pokouší se tak obnovit vlastní sféru vlivu a dominance a oslabit mezinárodní řád založený na pravidlech;

5. žádá o okamžité zahájení mezinárodního vyšetřování (se zapojením EU, OSN, Rady Evropy, jejich spojenců a OPCW) a zdůrazňuje své odhodlání přispět k takovému vyšetřování; vyzývá organizaci OPCW, aby zahájila podrobné vyšetřování porušování mezinárodních závazků Ruska v oblasti chemických zbraní; vyzývá ruské orgány, aby plně spolupracovaly s OPCW s cílem zajistit nestranné mezinárodní vyšetřování a pohnat k odpovědnosti osoby odpovědné za zločin spáchaný proti Alexeji Navalnému;

6. vyzývá Radu pro zahraniční věci, aby na svém zasedání dne 21. září 2020 zaujala k této otázce aktivní postoj; žádá, aby EU co nejdříve sestavila seznam významných restriktivních opatření vůči Rusku a posílila sankce, které vůči němu již zavedla; naléhavě vyzývá k zavedení takových sankčních mechanismů, které by umožnily shromažďování a zmrazení evropských aktiv zkorumpovaných osob v souladu se zjištěními nadace Alexeje Navalného pro boj proti korupci;

7. vyzývá ruské orgány, aby ukončily pronásledování, zastrašování, násilí a represe vůči svým politickým oponentům tak, že ukončí převládající klima beztrestnosti, které již vedlo ke ztrátám na životech v případě mnoha novinářů, obránců lidských práv a opozičních politiků; zdůrazňuje, že je třeba zajistit, aby tito lidé mohli vykonávat své legitimní a užitečné aktivity, aniž by se museli obávat o svůj život či životy svých rodinných příslušníků a přátel;

8. vyzývá EU, aby soustavně požadovala, aby Rusko zrušilo nebo pozměnilo veškeré zákony neslučitelné s mezinárodními normami, včetně nezákonných nedávných změn ruské ústavy a jejího právního rámce pro volby a právních předpisů týkajících se zahraničních agentů a nežádoucích organizací s cílem usnadnit pluralitu a svobodné a spravedlivé volby a vytvořit rovné podmínky pro kandidáty opozice;

9. vyjadřuje solidaritu s demokratickými silami v Rusku, které jsou odhodlány podporovat otevřenou a svobodnou společnost, a svou podporu všem jednotlivcům a organizacím, které jsou terčem útoků a represí;

10. zdůrazňuje povinnost Ruské federace jako člena Rady bezpečnosti OSN dodržovat mezinárodní právo, a příslušné dohody a úmluvy a plně dodržovat své mezinárodní závazky, včetně spolupráce s organizací OPCW při vyšetřování jakéhokoli porušení úmluv o chemických zbraních;

11. naléhavě vyzývá Ruskou federaci, aby reagovala na otázky vznesené mezinárodním společenstvím a aby organizaci OPCW okamžitě a v plném rozsahu zpřístupnilo svůj program Novičok.

12. zdůrazňuje, že Ruská federace je členem Rady Evropy a Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě, a tudíž je povinna plně respektovat základní svobody, lidská práva a zásady právního státu zakotvené v Evropské úmluvě o lidských právech a v Mezinárodním paktu o občanských a politických právech;

13. vyzývá místopředsedu Komise, vysokého představitele a Evropskou službu pro vnější činnost k zajištění toho, aby při konzultacích mezi EU a Ruskem o lidských právech, jakmile budou obnoveny, byly zmiňovány případy všech osob stíhaných z politických důvodů a aby zástupci Ruska byli při těchto konzultacích oficiálně požádáni o vyjádření ke každému jednotlivému případu; vybízí předsedu Rady, předsedkyni Komise a místopředsedu Komise, vysokého představitele, aby tyto případy i nadále pečlivě sledovali, aby na ně různými prostředky při schůzkách s Ruskem upozorňovali a aby o jednáních s ruskými úřady informovali Parlament;

14. vyzývá členské státy, aby koordinovaly svůj postoj vůči Rusku a v rámci dvoustranných a vícestranných fór s ruskými orgány hovořily jedním hlasem;

15. připomíná, že je naléhavě nutné zahájit důkladné a strategické přezkoumání vztahů EU s Ruskem, jehož součástí by byly tyto zásady:

a) vyzvat místopředsedu, vysokého představitele, aby přezkoumal politiku EU vůči Rusku a pět hlavních zásad pro vztahy EU s Ruskem a vypracoval novou komplexní strategii, která bude podmíněná dalším vývojem v oblasti demokracie, právního státu a dodržování lidských práv ze strany ruského vedení a orgánů;

b) vyzvat členské státy, aby nadále vyčleňovaly Rusko z mezinárodních fór (například G7 a dalších formátů) a prostřednictvím různých platforem zahraniční politiky kriticky přezkoumaly spolupráci EU s Ruskem;

c) vyzvat Radu, aby se přednostně soustředila na schválení mechanismu sankcí EU v oblasti lidských práv ve stylu tzv. Magnitského zákona a jeho uplatňování v blízké budoucnosti, jehož součástí bude seznam jednotlivců a jenž by mohl rovněž zahrnovat odvětvové sankce vůči ruskému režimu;

d) s ohledem na případ Navalného opětovně potvrzuje svůj předcházející postoj v souvislosti se zastavením projektu Nord Stream 2;

e) vyzvat Radu, aby přijala strategii EU na podporu ruských disidentů, nevládních organizací a organizací občanské společnosti a nezávislých sdělovacích prostředků/novinářů, přičemž plně využije mechanismů na ochranu obránců lidských práv, vytvoří další příležitosti pro mladé Rusy, aby mohli studovat v EU, a pomůže zřídit ruskou univerzitu v exilu v jednom z členských států;

f) vyzvat Radu, aby okamžitě zahájila přípravy a přijala strategii EU pro budoucí vztahy s demokratickým Ruskem, včetně široké škály pobídek a podmínek k posílení vnitrostátních tendencí směrem ke svobodě a demokracii;

16. pověřuje svého předsedu, aby toto usnesení předal místopředsedovi Komise, vysokému představiteli Unie pro zahraniční věci a bezpečností politiku, Radě, Komisi, vládám a parlamentům členských států, Radě Evropy, Organizaci pro bezpečnost a spolupráci v Evropě a prezidentovi, vládě a parlamentu Ruské federace.